

Yttrande om detaljplanen för Lyngsta 2:2

2021-12-11

Det inledande stycket i Kulturmiljölagen (1988:950) anger följande:

“Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön. Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas.”

Med utgångspunkt i detta stycke, och allas vårt gemensamma ansvar för kulturmiljön, vill Vänsterpartiet Nynäshamn göra två kommentarer till det aktuella förslaget för en ny detaljplan vid Lyngsta 2:2 i Stora Vika, där man avser bygga ett 40-tal kedjehus.

Först och främst anser Vänsterpartiet att förekomsten av lagskyddade fornlämningar inom området inte är fullt utrett. Det uppdragsarkeologiska företaget Arkeologistik utförde 2018-2019 en översiktlig arkeologisk utredning inom Lyngsta 2:2. I denna utredning identifierades bland annat bebyggelse lämningar efter ett torp vid namn Björkakärr, i form av en äldre källargrund, en kallmurad stenmur, och ett röjningsröse av äldre typ. När lämningar av detta slag identifieras är det avgörande att datera dem. Enligt 2 kap. 1 § i Kulturmiljölagen (1988:950) skall lämningar efter bl.a. bostäder som är varaktigt övergivna och tillkomna genom äldre tiders bruk räknas som lagskyddade fornlämningar om de tillkommit före år 1850.

I Arkeologistiks utredning konstateras endast att torpet Björkakärr finns som äldst belagt i kartmaterialet på en laga skifteskarta över Lyngsta från år 1870. Detta säger dock ingenting i sig självt; den äldre historiska karta över Lyngsta som ligger 1870-kartan närmast i tid är daterad år 1807. Alltså finns ett glapp på 63 år i kartmaterialet, inom vilket Björkakärr mycket väl kunde ha etablerats, och frågan om huruvida torplämningen kan dateras till före eller efter år 1850 kan alltså inte anses vara utredd. En mindre arkivstudie i Sorunda sockens kyrkoarkiv och dess husförhörslängder, vilka finns lätt tillgängliga online, borde dock kunna ge ett snabbt svar på denna fråga, vilken behöver besvaras för att avgöra huruvida byggprojektet på Lyngsta 2:2 skulle riskera medföra ett fornminnesbrott eller ej.

Oavsett detta rent lagmässiga problem framgår det dock från projektets plankarta att de lämningar som inventerades i utredningen i huvudsak kommer ligga omedelbart utanför den bebyggda kvartersmarken – men ändå tillräckligt nära för att det finns en stor risk för att källargrunden, stenmuren och röjningsröset skadas eller förstörs vid markberedningen, av byggmaskinerna, osv.

I planbeskrivningen (diariernr. 2015.0722) anges på sida 25 följande: *“Gatunamn för den nya lokalgatan föreslås blir Björkakärrsvägen för att låta namnet på det gamla torpet Björkakärr som legat på platsen leva kvar”*. Det är bra att ortnamnet får finnas kvar i en ny form, och på så sätt uppfylls också Kulturmiljölagens (1988:950) krav i 1 kap. 4 § att *“vid statlig och kommunal verksamhet ska god ortnamnsed iakttas”*. Vänsterpartiet anser dock att detta inte är tillräckligt. Om inte kunskapen om kulturarvet förs vidare så blir det bara ett dött namn utan anknytning till det förflutna. Torpruiner är ett viktigt inslag i den svenska landsbygden och kulturarvet efter de obesuttna bör värnas. Detta gäller speciellt när jordbrukslandskapet i Sorunda socken i allt högre grad bebyggs och förändras. Sorundabygdens speciella kulturmiljö bör skyddas och uppmärksammas, för framtida generationer.

Därför anser Vänsterpartiet att kommunen bör säkerställa att lämningarna efter torpet Björkakärr inte förstörs under det kommande byggarbetet, och i samband med denna process även utforma passande informationsskyltar för platsen. Förslagsvis t.ex. en skylt för själva torpmiljön och de levnadsöden som utspelats där, och en vid röjningsröset en bit söderut som illustrerar äldre tiders jordbruk. Genom denna mycket begränsade insats kan man på ett kostnadseffektivt sätt både skydda den lokala kulturmiljön, skapa nya pedagogiska värden för de nyinflyttade boende, och ge bostadsområdet en socialt hållbar förankring i lokalsamhället och dess kulturarv.

Med vänliga hälsningar,

Anton Larsson, för Vänsterpartiet Nynäshamn

Bilaga

Dokument som hänvisas till i yttrandet:

- Kulturmiljölag (1988:950) https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kulturmiljolag-1988950_sfs-1988-950
- Arkeologistik. *PM. Preliminära resultat av etapp 1 av arkeologisk utredning inför detaljplanearbete inom fastigheten Lyngsta 2:2, Nynäshamns kommun.*
<https://nynashamn.se/download/18.74aa99c17471d6226f8a13/1600096507422/Arkeologisk%20utredning.%202017.53%20pdf.pdf>
- Arkeologistik. *Lyngsta: Arkeologisk utredning etapp 2, fastigheten Lyngsta 2:2, Sorunda socken, Nynäshamns kommun, Stockholms län.*
https://nynashamn.se/download/18.74aa99c17471d6226f8a16/1600096507616/Lyngsta_Rapport%202019.11%20arkeologisk.pdf
- Planbeskrivning, Lyngsta 2:2
<https://nynashamn.se/download/18.77ad380b17d5b40895c2091c/1638180639782/Planbeskrivning.pdf>
- Plankarta, Lyngsta 2:2
<https://nynashamn.se/download/18.74aa99c17471d6226f8a1a/1638180654288/Plankarta.pdf>

Rekommenderad läsning:

- Rapport från Riksantikvarieämbetet (2018). *Ett förändrat fornlämningsbegrepp Länsstyrelsernas tillämpning av 1850-årsgränsen enligt 2 kap. 1a § kulturmiljölagen.*
<https://www.raa.se/app/uploads/2020/09/Rapport-1850-%C3%A5rsgr%C3%A4nsen.pdf>
- Pia Nilsson et al. (2020). Riksantikvarieämbetet. *De obesuttnas arkeologi - människor, metoder och möjligheter.* www.raa.diva-portal.org/smash/get/diva2:1434706/FULLTEXT01.pdf

